

BIJLAGE 1: BENCHMARK LEERERVARINGEN PROVINCIES MET OMGEVINGSVISIES EN -VERORDENINGEN

	Gelderland	Groningen	Noord-Brabant	Noord-Holland	Overijssel	Zuid-Holland
Stand van zaken						
	Op 12 juli 2016 hebben GS het Actualisatieplan Omgevingsvisie (december 2016) in ontwerp vastgesteld. Dit is de derde actualisatie van de Omgevingsvisie.	De Omgevingsvisie en de -verordening provincie Groningen 2016-2020 zijn op 1 juni 2016 vastgesteld door PS.	De verkenning 'Op weg naar de Brabantse Omgevingsvisie' is klaar. Eind 2016 wordt de startnotitie opgeleverd. Halverwege 2017 is de eerste ontwerp-Omgevingsvisie voorzien. Planning is om de definitieve Omgevingsvisie eind 2018 door PS te laten vaststellen.	De startnotitie Omgevingsvisie NH2050 is in mei 2016 vastgesteld door PS. Hiermee is de aftrap gegeven voor de ontwikkeling van de Omgevingsvisie NH2050.	De ontwerp-Omgevingsvisie en de ontwerp-Omgevingsverordening Overijssel 2016 liggen momenteel ter inzage (tot en met 17 november 2016).	De Actualisering 2016 van de Visie ruimte en mobiliteit en de Verordening ruimte hebben tot en met 14 juli 2016 ter inzage gelegen. Betreffende visie wordt jaarlijks geactualiseerd. Via een modulaire aanpak zal toegewerkt worden naar vaststelling van de complete Omgevingsvisie eind 2018.
Inhoud						
Sturingsfilosofie	<u>Sturen op doelen en kwaliteiten, niet (sec) op functies.</u> Daarnaast waren flexibiliteit en cocreatie twee rode draden.	Sturingsfilosofie " <u>loslaten, faciliteren, stimuleren, regisseren, reguleren</u> " afhankelijk van het thema. Vertrouwen en samenwerking staan centraal. Vroeger was de provincie Groningen behoorlijk sturend, nu wordt steeds meer voor het goede gesprek gekozen.	Van het provinciaal bestuur is als opdracht meegeven om te zorgen voor flink wat vernieuwing met name gericht op cocreatie. Qua sturingsmodel wordt gebruik gemaakt van het NSOB model: <u>presterende, rechtmatige, netwerkende en responsieve overheid</u> . Er geen sprake van één strategie. Dit is thema afhankelijk. Wel wordt er in algemene zin door de provincie Noord-Brabant steeds meer de beweging naar de rechterkant van het model gemaakt: je moet het samen doen, ook omdat de provincie minder handjes en geld heeft.	Er is <u>nog geen sturingsfilosofie</u> geformuleerd. De sturingsfilosofie moet het logisch gevolg zijn van de opgaven waar je op basis van trends en ontwikkelingen mee aan de slag gaat. Het kan uiteindelijk best zo zijn dat er een gedifferentieerde sturingsfilosofie naar opgaven komt.	<u>"Ieder in zijn eigen kracht"</u> . In de Omgevingsvisie is alleen opgeschreven waar de provincie Overijssel zelf voor aan de lat staat / waar zij op gaat sturen. In de Omgevingsverordening staat wel wat van gemeenten en waterschappen wordt verwacht. De provincie Overijssel kent drie manieren van sturen: 1)normerende uitspraken 2) richtinggevende uitspraken en 3) inspirerende uitspraken. Voorkantsturing belangrijk uitgangspunt: eerst kijken naar de opgave / kans, dan kijken naar het provinciaal belang en vervolgens met elkaar het gesprek aan gaan (iedere gemeente / waterschap heeft een eigen account) over de manier van doorwerken.	Sturingsfilosofie " <u>loslaten, faciliteren, stimuleren, regisseren, reguleren</u> " afhankelijk van het thema. Met als uitgangspunt om het samen met de partners te doen.

BIJLAGE 1: BENCHMARK LEERERVARINGEN PROVINCIES MET OMGEVINGSVISIES EN -VERORDENINGEN

Inhoud	Gelderland	Groningen	Noord-Brabant	Noord-Holland	Overijssel	Zuid-Holland
Scope / reikwijdte	<p>In de Omgevingsvisie is de <u>menselijke component</u> centraal gezet. De scope / reikwijdte gaat over wat er maatschappelijk aan de hand is. Dan gaat het als snel over meer dan de fysieke leefomgeving. De menselijke component centraal stellen werkt qua beeldvorming heel mooi. Echter, om het ook daadwerkelijk te organiseren heeft het nogal wat voeten in de aarde. Er was toch sprake van een afstand met de collega's in het sociale domein.</p>	<p>In de Omgevingsvisie zijn 5 <u>opgaven</u> benoemd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gaswinning • Groei en krimp; • Energyport; • Regio Groningen-Assen • Waddengebied. <p>Daarbinnen spelen 5 <u>thema's</u> en 11 <u>provinciale belangen</u>:</p> <p>Ruimte:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ruimtelijke kwaliteit; • Aantrekkelijk vestigingsklimaat; • Ruimte voor duurzame energie; • Vitale landbouw; <p>Natuur en landschap:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beschermen landschap en cultureel erfgoed; • Vergroten biodiversiteit. <p>Water:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waterveiligheid; • Schoon en voldoende water; <p>Mobiliteit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bereikbaarheid; <p>Milieu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tegengaan milieuhinder; • Gebruik van de ondergrond. 	<p>De Omgevingsvisie vervangt de huidige provinciale plannen die over de fysieke leefomgeving gaan. Dat zijn in elk geval de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening, het Provinciale Verkeer en Vervoerplan, de beleidsvisie Brabant Uitnodigend Groen en het Provinciale Milieu- en Waterplan.</p> <p>Voorstel is dat de Omgevingsvisie de focus legt op 3 <u>nieuwe maatschappelijk opgaven</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brabant krachtig ecosysteem (het netwerk); • Brabant klimaatzeker (klimaat); • Brabant groene welvaart voor iedereen (circulaire economie). <p>Daarnaast is het voorstel om voor de basisopgaven (kerntaken) is gesprek met de regio de basis op orde te gaan maken.</p>	<p>De 7 <u>kerntaken uit Kompas 2020</u> gelden als inhoudelijke focus en als vertrekpunt van waaruit we in onze Omgevingsvisie zullen kijken naar (onze rol in) de fysieke leefomgeving:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer; • Milieu, energie & klimaat; • Vitaal platteland, natuurbeheer & ontwikkeling natuurgebieden; • Regionale bereikbaarheid & regionaal OV; • Regionale economie; • Culturele infrastructuur & monumentenzorg; • Kwaliteit van het openbaar bestuur. <p>De laatstgenoemde kerntaak heeft niet direct betrekking op de fysieke leefomgeving, maar wel op onze sturingsfilosofie. Met deze zeven kerntaken verbreden wij de minimale wettelijke scope van de Omgevingsvisie (verkeer en vervoer, milieu, ruimte en water). Het sociale domein zit niet in deze kerntaken, maar er is altijd sprake van een wisselwerking met de fysieke leefomgeving.</p>	<p>In de Omgevingsvisie zijn <u>centrale beleidsambities</u> voor 9 <u>beleids thema's</u> benoemd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Woonomgeving; • Economie en vestigingsklimaat; • Natuur; • (Binnen-)steden en landschap; • Mobiliteit; • Regionaal waterbeheer; • Veiligheid en gezondheid; • Energie; • Ondergrond. <p>Deze ambities staan ten doel van de sociaal-economische ontwikkeling van Overijssel.</p>	<p>80-90% van het provinciaal beleid zal in de Omgevingsvisie worden gebundeld. Daarbij geldt dat de provincie Zuid-Holland het aantal kerntaken beperkt heeft tot een selectie. Thema's als arbeidsmarkt, onderwijs en sport rekent de provincie Zuid-Holland bijvoorbeeld niet tot haar kerntaken. Indien er logische verbanden met aanpalende thema's gelegd kunnen worden, dan zal zij daar de ogen niet voor sluiten.</p>

BIJLAGE 1: BENCHMARK LEERERVARINGEN PROVINCIES MET OMGEVINGSVISIES EN -VERORDENINGEN

	Gelderland	Groningen	Noord-Brabant	Noord-Holland	Overijssel	Zuid-Holland
Inhoud						
Integraliteit	<p>Winst van de Omgevingsvisie is dat de stapeling van sectoraal beleid nu goed in beeld is. In aantal gevallen is de spanning tussen onderwerpen beslecht; in een aantal gevallen is er een nietje door onderwerpen gegaan.</p> <p>Er zijn nog wel 2 actualisaties van de Omgevingsvisie nodig om een echt integrale Omgevingsvisie te hebben.</p> <p>De drieslag of, waar en hoe van de provincie Overijssel wordt genoemd als mooi voorbeeld van integreren. Het is nog niet helemaal gelukt om dit voorbeeld ook in de Omgevingsvisie Gelderland door te voeren.</p>	<p>Per opgave staan meerdere provinciale belangen benoemd, die bij die betreffende opgave (en dus in dat gebied) relevant zijn. De volgorde is bewust gekozen en geeft de volgorde van de belangen aan. Hiermee wordt de integraliteit in de keuzen waarborgen. Daarnaast wordt bij elk provinciaal belang aangegeven aan welk doel dit bijdraagt dan wel welke waarde wordt versterkt.</p>	<p>Het beleidsarm omzetten van deze plannen past niet bij de ambitie voor een integraal, actueel en op maatschappelijke opgaven inspelend beleid. Voor veel beleidsvelden is daarom een aanpassing of minstens een accentverschuiving nodig.</p> <p>In de startnotitie moeten vier vragen beantwoord gaan worden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Om welke opgaven gaat het? 2. Hoe geven we samenwerking vorm? 3. Hoe werken we als overheden samen? 4. Hoe geven we de onderlinge programma's vorm? 	<p>In de Omgevingsvisie brengen wij ons strategisch beleid op verschillende terreinen samen. Niet als optelsom van sectorale plannen, maar als samenhangende visie op de fysieke leefomgeving waarin verbanden worden gelegd tussen de verschillende beleidsonderdelen en waarin richtinggevende keuzes worden gemaakt op basis van een integrale afweging.</p> <p>Dit wordt bewerkstelligd door een brede projectgroep in te stellen en daar zaken langs een driedeling te bespreken (1) zaken die over de directie fysieke leefomgeving gaan (2) zaken die over de samenleving gaan en (3) zaken over gebruik van de fysieke leefomgeving door de samenleving.</p>	<p>De opgaven en kansen waar de provincie Overijssel voor staat, zijn vertaald in centrale beleidsambities voor 9 beleidsthema's (zie hierboven).</p> <p>Deze worden benaderd vanuit de – overkoepelende – rode draden duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en sociale kwaliteit, waarvoor – themaoverstijgende – kwaliteitsambities zijn geformuleerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generieke beleidskeuzes (of); • Ontwikkelperspectieven (waar); • Gebiedskenmerken (hoe). 	<p>Dit is de grote uitdaging. De eerste stap bestaat uit het bieden van overzicht. Laten zien waar er al interactie is, waar interactie mogelijk is en waar meer interactie zou mogen. De Omgevingsvisie krijgt vorm als database gekoppeld aan kaartmateriaal. Makkelijk raadpleegbaar en die snel laat zien wat relevant is voor jouw gebiedsvraag.</p> <p>Streven is niet alleen integraliteit op de sectoren, maar ook in de beleidscyclus.</p>
Beleid voor KT en MLT	<p>De Omgevingsvisie heeft niet één termijn die voor alle onderwerpen geldt. Elk onderwerp heeft zijn eigen dynamiek en tijdshorizon. De Omgevingsvisie is een dynamisch document. De provincie Gelderland is inmiddels weer bezig met de derde actualisatie. In elke actualisatie worden per onderwerp de trends en ontwikkelingen meegenomen die voor dat onderwerp aan de orde zijn.</p>	<p>De Omgevingsvisie schetst een stip op de horizon voor 2040: Energetic region! Maar aan enkel een visie op de lange termijn heb je niet als je niet ook een scherpe relatie legt met het beleid op de middellange en korte termijn.</p>	<p>Voorgesteld wordt om een robuuste Omgevingsvisie op te stellen met een visie – kijkend naar 2100 – die jaren mee kan gaan. De Omgevingsvisie moet los staan van bestuurscycli. De flexibiliteit zit dan meer in de programma's waar per collegeperiode een eigen kleur aan kan worden gegeven.</p>	<p>Het jaar 20150 geldt als symbolische stip op de horizon. De Omgevingsvisie is de legitimering voor het beleid op de middellange en korte termijn. Niet strategisch beleid, oftewel wat we concreet gaan doen op de korte en middellange termijn, hoort thuis in de programma's die onder Omgevingsvisie komen te hangen.</p>	<p>Het beleid in de Omgevingsvisie heeft 2030 (LT) als tijdshorizon. Voor de MLT en KT zijn / gaan een aantal programma's in uitvoering.</p>	<p>De Omgevingsvisie gaat de doelstellingen voor de lange termijn (10-20-30 jaar) bevatten en daarnaast een deel van het beleid voor de middellange en korte termijn op hoofdlijnen.</p>

BIJLAGE 1: BENCHMARK LEERERVARINGEN PROVINCIES MET OMGEVINGSVISIES EN -VERORDENINGEN

	Gelderland	Groningen	Noord-Brabant	Noord-Holland	Overijssel	Zuid-Holland
Inhoud						
Programma's en plannen	De Omgevingsvisie wordt echt als koepel gebruikt om programma's en plannen te verankeren. De provincie Gelderland heeft nagenoeg geen losse plannen meer; deze worden steeds opgehangen aan actualisaties van de Omgevingsvisie.	De Omgevingsvisie biedt het hogere kader voor de programma's en plannen die aan opgaven zijn gekoppeld. Het is echter niet zo dat er aan al het beleid programma's en plannen zijn gekoppeld. Er zijn meerdere instrumenten die de provincie kan inzetten om opgaven te realiseren.	De Omgevingsvisie biedt het hogere kader voor de Brabantse programma's en plannen.	Onder de Omgevingsvisie komen in termen van de Omgevingswet programma's te hangen. Deze programma's zijn meer uitvoeringsgericht en richten zich op de kortere termijn (max. 5 jaar). Dat maakt het mogelijk de uitvoering flexibel in te richten en accenten te leggen zonder het ontwikkelingsbeeld voor de lange termijn geweld aan te doen. Zo wordt een evenwicht gevonden tussen continuïteit en zekerheid aan de ene kant en flexibiliteit aan de andere kant. De Omgevingsvisie voor de lange termijn voorziet in het eerste, de programma's en de Omgevingsverordening die daaronder hangen leggen het accent op het tweede. De programma's en de Omgevingsverordening die onder de Omgevingsvisie komen te hangen richten zich op de kortere termijn en hiermee kunnen we inspelen op actuele ontwikkelingen en veranderingen.	De echte sturing zit in de Omgevingsverordening. Zo is het aan de gemeenten om met elkaar afspraken over wonen te maken in woonplannen. Als de gemeenten er zelf niet uitkomen, dan gaat de provincie het zeggen.	Onder de Omgevingsvisie komen in termen van de Omgevingswet programma's te hangen. Het is nog niet duidelijk of deze programma's tegelijkertijd met de Omgevingsvisie en de – verordening worden opgesteld of niet.

BIJLAGE 1: BENCHMARK LEERERVARINGEN PROVINCIES MET OMGEVINGSVISIES EN -VERORDENINGEN

	Gelderland	Groningen	Noord-Brabant	Noord-Holland	Overijssel	Zuid-Holland
Inhoud						
Uitvoeringsparagraaf	Er zit een uitvoeringsparagraaf in de Omgevingsvisie. Maar uiteindelijk is de provincie Gelderland gaan werken met een Omgevingswetagenda.	De Omgevingsvisie bevat een overzicht waarin per opgave is weergegeven welke rol de provincie vervult en welk instrument zij daarvoor kan inzetten.	Er is nog geen keuze gemaakt over het wel / niet opstellen van een uitvoeringsparagraaf. Zoals het er nu naar uit ziet zal de Omgevingsvisie visionair / abstract en de programma's uitvoeringsgericht / concreet zijn.	De Omgevingsvisie krijgt een aparte uitvoeringsparagraaf om inzicht te bieden in de mogelijkheden qua instrumentarium om aan het beleid op de middellange en korte termijn sturing te geven.	De Omgevingsvisie heeft <u>geen aparte uitvoeringsparagraaf</u> . Voor alle 9 centrale beleidsambities zijn vier vragen beantwoord: 1. Wat is de ambitie? 2. Wat is de strekking van het beleid? 3. Wat is de toelichting hierop? 4. Hoe gaan we het uitvoeren?	Een operationeel kader in de Omgevingsvisie gaat sturend zijn voor programma's. Daarin maak je de keuze hoe belangrijk je iets vindt en welke instrumenten je daarvoor inzet om het te realiseren.
Do's en don'ts	<ul style="list-style-type: none"> • Stop de aandacht in de echt urgente zaken qua beleid en tijd waar spanning op zit en waar je een afweging moet maken. • Laat deze zaken het hart van de Omgevingsvisie vormen. Voor de Omgevingsvisie Gelderland ging het om zaken als herijking natuurbeleid en reconstructie landbouwbeleid. • De Omgevingsvisie is een goede aanleiding om eventuele jarenlange slepende kwesties in één keer op te lossen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Houd kaarten leesbaar; treed niet teveel in detail. De gebruiker wil uiteindelijk weten of er in een bepaald gebied een beschermingsregime geldt of niet. • Objectgericht schrijven maakt een Omgevingsvisie compact en goed leesbaar. • Gebruik het proces voor ontwikkeling nieuw beleid (bv ruimte voor zonneparken) • Goed nadenken over planning en oplevermoment: probeer ruim voor of na verkiezingstijd te houden 	Niet aan de orde gekomen.	Niet aan de orde gekomen.	<ul style="list-style-type: none"> • Schrijf de Omgevingsvisie vanuit de kaart (objectgerichte benadering). Als je dat niet doet krijg je achteraf verschrikkelijk veel werk om alles op de juiste plek te krijgen. • Er is veel discussie geweest over wat precies onder de overkoepelende rode draden duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en sociale kwaliteit moet worden verstaan. Moeilijk te zeggen hoe dit voorkomen had kunnen worden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Probeer niet alles aan de voorkant dicht te timmeren, dat gaat niet lukken. • Blijf doorvragen om dingen scherp / operationeel te krijgen. Als het ingewikkeld wordt, dan zijn mensen geneigd om te abstraheren. • Er is vaak een grote kloof tussen mensen die zaken verzinnen en mensen die zaken moeten uitvoeren. Hierdoor kunnen zaken uit de pas gaan lopen.

BIJLAGE 1: BENCHMARK LEERERVARINGEN PROVINCIES MET OMGEVINGSVISIES EN -VERORDENINGEN

Proces	Gelderland	Groningen	Noord-Brabant	Noord-Holland	Overijssel	Zuid-Holland
Participatie	<p>Aan het begin is een grote startbijeenkomst georganiseerd. Daarna is er onderzocht hoe met de opgehaalde signalen om te gaan. Ook is bij andere mensen aan tafel aangeschoven die al met onderwerpen aan de slag waren. Dit alles heeft geleid tot een inhoudelijke agenda welke in PS is besproken. Vervolgens zijn voor de verschillende onderwerpen redeneerlijnen gemaakt. Gestimuleerd is dat de mensen uit de programma's daar veel partners voor hebben opgezocht. De uitkomsten van de redeneerlijnen voor de verschillende onderwerpen zijn in een centrale bijeenkomst getoetst. Daarna is een concept Omgevingsvisie geschreven. Die conceptversie is ook meteen op internet geplaatst. De conceptversie is samen met partners verbeterd. Hierna is het ontwerp van de Omgevingsvisie door de provincie Gelderland afgerond en ter inzage gelegd. Partners zijn uitgenodigd vooral met inspraakreacties te komen.</p>	<p>De participatie heeft op 2 manieren vorm gekregen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er zijn een aantal brede thematische / regionale bijeenkomsten (ook met burgers) georganiseerd. Grosso modo geldt: als je breed uitnodigt, krijg je ook brede input. • Met de feitelijke gebruikers van de Omgevingsvisie (overheden en maatschappelijke organisaties) is zowel ambtelijk als bestuurlijk intensief opgetrokken in een open en transparant proces. Dit heeft tot een groot draagvlak voor de Omgevingsvisie geleid bij deze doelgroepen. 	<p>In de fases dromen en denken zijn m.b.t. participatie de volgende initiatieven ondernomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Durftank (met mensen uit de advieswereld) opgericht; • Statenwerkgroep ingesteld met een lid vanuit elke fractie die optreedt als ambassadeur van de Omgevingsvisie in PS; • Brabant Community forum gecreëerd waar mensen kunnen meepraten over de fysieke leefomgeving; • Aantal omgevingscafés georganiseerd. <p>De participatie heeft een focus op de drie nieuwe maatschappelijke opgaven, niet op de basisopgaven (kerntaken).</p> <p>Er is nog geen beeld bij de vormgeving van de participatie over de Omgevingsverordening.</p>	<p>De participatie concentreert zich op fase 2 (Verkenningen), fase 3 (Koers) en fase 4 (Visie - concept). In iedere fase worden bijeenkomsten met verschillende werkvormen georganiseerd. Halverwege elke fase wordt een grote bijeenkomst voor professionals georganiseerd. Daarnaast zal een digitaal platform op internet (Facebook) worden ingericht voor inwoners. Hierop worden een gericht aantal vragen gesteld. In fase 5 (Visie – besluit) vindt de wettelijke inspraak plaats.</p>	<p>Voorafgaande aan de opstelling van de Omgevingsvisie is begonnen met een verkenning. Wat vond men goed + slecht aan de oude Omgevingsvisie en wat moest er in de nieuwe Omgevingsvisie komen? Ook is een midtermreview van de oude Omgevingsvisie uitgevoerd.</p> <p>Participatie heeft vooral plaatsgevonden op nieuwe thema's t.o.v. de thema's die al in de vorige Omgevingsvisie stonden. Er is met zo'n 1000 Overijsselaren gesproken. De nieuwe thema's zijn in een Lagerhuisopstelling met elkaar bediscussieerd. Een social media bureau is ingeschakeld om een goede afspiegeling van de Overijsselse bevolking bij elkaar te krijgen. De resultaten zijn vervolgens met standpunt GS in PS gebracht.</p> <p>Wat niet gedaan: steeds teruggegeven wat met bijdrages is gedaan. Geen valse verwachtingen wekken.</p>	<p>Over het onderwerp participatie heeft de provincie Zuid-Holland nog weinig nagedacht; dit ligt nog aardig open. Zij is wel gewend om mede overheden te betrekken, maar met het betrekken bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en burgers is minder ervaring.</p> <p>Duidelijk is al wel dat de provincie Zuid-Holland de participatie vooral wil richten op nieuwe thema's of op thema's waar het bestuur de ambitie heeft om deze verder te brengen.</p>

BIJLAGE 1: BENCHMARK LEERERVARINGEN PROVINCIES MET OMGEVINGSVISIES EN -VERORDENINGEN

	Gelderland	Groningen	Noord-Brabant	Noord-Holland	Overijssel	Zuid-Holland
Proces						
Zelf- / samenbindend	Samenbindend proces en zelfbindend resultaat.	Heel veel beleid is samen met gemeenten en waterschappen opgesteld en in die zin samenbindend. De Omgevingsverordening bindt ook gemeenten en waterschappen direct en indirect derden.	De Omgevingsvisie wordt zelfbindend, maar het is wel de ambitie om de hierin opgenomen uitgangspunten zoveel mogelijk omarmd te hebben door gemeenten en waterschappen.	Uitgangspunt is dat de Omgevingsvisie gedragen wordt door zoveel mogelijk partijen die werken aan de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving in Noord-Holland. Dit draagt er aan bij dat onze visie doorwerkt in het handelen van anderen.	De Omgevingsvisie bindt alleen de provincie. De Omgevingsverordening bindt ook gemeenten en waterschappen direct en indirect derden.	We gaan voor samenbindend, maar je moet realistisch zijn dat dit niet altijd zal lukken. Het samen met andere partijen doorlopen van het proces levert vaak al hele grote winst op.
Omgevingsverordening parallel	De Omgevingsverordening is parallel aan de Omgevingsvisie opgesteld. Dit vanuit de gedachte dat wanneer je beleid vaststelt mensen ook meteen moeten weten wat dit voor hen betekent. Zij moeten naar het totaal kunnen kijken. De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn op twee verschillende momenten door PS vastgesteld, maar beide documenten zijn in één traject ontworpen.	De Omgevingsverordening is parallel aan de Omgevingsvisie opgesteld.	De Omgevingsverordening wordt parallel aan de Omgevingsvisie opgesteld. Het zou zonde zijn om deze twee niet samen op te laten lopen. Als je de Omgevingsvisie schrijft, ben je immers bezig met het laden van instrumenten. Het zou ook gek zijn om een Omgevingsvisie door PS te laten vaststellen als je niet kunt laten zien wat je gaat doen en welk geld je daarvoor beschikbaar hebt.	De Omgevingsverordening wordt gelijktijdig met de Omgevingsvisie opgesteld. De verordening vormt de weerslag van onze sturingsfilosofie.	De Omgevingsverordening is tegelijkertijd met de Omgevingsvisie opgesteld. Voordelen hiervan zijn: <ul style="list-style-type: none"> • je weet meteen hoe je beleid doorwerkt in regels; • je neemt geen zaken in je beleid op die je niet waar kunt maken en • je gebiedspartners weten waar ze aan toe zijn. 	De Omgevingsverordening wordt parallel aan de Omgevingsvisie opgesteld. Grootste voordeel hiervan is dat er snel duidelijkheid is over wat je wilt. Ook dwingt het je om spanningen te benoemen en te bespreken.

BIJLAGE 1: BENCHMARK LEERERVARINGEN PROVINCIES MET OMGEVINGSVISIES EN -VERORDENINGEN

	Gelderland	Groningen	Noord-Brabant	Noord-Holland	Overijssel	Zuid-Holland
Proces						
Do's en don'ts	<ul style="list-style-type: none"> Schuif bij andere mensen aan tafel / maak gebruik van lopende trajecten. Stel de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening tegelijkertijd op. Maak steeds een scheiding tussen inhoud die partners met elkaar delen en het schrijven van de Omgevingsvisie (dit is een verantwoordelijkheid van de provincie). 	<ul style="list-style-type: none"> Een intensief proces met stakeholders (gebruikers Omgevingsvisie) levert veel op. PS zijn bewust op kaderstellende rol aangesproken bij startnotitie, keuzedocument, ontwerp Omgevingsvisie en definitieve Omgevingsvisie. Dat heeft goed gewerkt. De Omgevingsvisie is nu zo opgesteld dat in het beleid dat bijna 1 op 1 in de Omgevingsverordening zijn gevoegd. Daarmee is de Omgevingsvisie wellicht meer regulerend geworden dat waarvoor deze bedoeld is. Dit zouden we een volgende keer anders doen. 	<ul style="list-style-type: none"> Ervaring is dat de dialoog met de externe omgeving en het bestuur genoeg aandacht krijgt. De dialoog met de interne organisatie is het meest lastige. Begin in de interne organisatie bij slimme strategische mensen die in zijn voor vernieuwing. Richt een werkgroep van Statenleden op die jouw ambassadeur zijn in PS. Dat werkt goed. Probeer zo transparant mogelijk te zijn in wat je maakt en in wat je doet. Als je op communicatie inzet dan moet je er ook vol voor gaan. Het levert veel op maar het kost ook veel tijd en geld. Zorg voor continuïteit in de evenementen die je organiseert. 	<ul style="list-style-type: none"> Laat nieuwe programma's aan een nieuw college. Daarmee behoud je de ruimte voor een nieuw college om eigen beleidsaccenten te leggen. Denk van te voren goed na over de verwachtingen die je met participatie wekt en of je die verwachtingen kunt waarmaken. 	<ul style="list-style-type: none"> Ga én vernieuwen én maak gebruik van de traditionele gremia. Zorg dat je PS goed aanhaakt. Zorg dat het iets van heel GS is. Strategische GS-werksessies a.d.v. dilemma's hebben goed gewerkt. Alle belangrijke besluiten zijn in twee momenten door GS besloten: eerst discussie en daarna klap erop. 	<ul style="list-style-type: none"> Ga spanning niet uit de weg, maar zoek hem op. Als je spanning ter discussie durft te stellen, kun je er beargumenteerd een debat over voeren en leidt dit uiteindelijk ook tot vertrouwen. Waardevol om gemeenten actief te helpen bij de implementatie van de Omgevingswet en de Omgevingsvisie.

BIJLAGE 1: BENCHMARK LEERERVARINGEN PROVINCIES MET OMGEVINGSVISIES EN -VERORDENINGEN

	Gelderland	Groningen	Noord-Brabant	Noord-Holland	Overijssel	Zuid-Holland
Organisatie						
Projectorganisatie / projectleiding	<p>Er is een gemengd team geformeerd met verschillende profielen. In het begin: kernteam met drie inhoudelijke mensen en een inhoudelijke ondersteuner. Vrij snel is aan het kernteam een vierde persoon toegevoegd vanwege de benodigde capaciteit om met partners te schakelen. Naast het kernteam was er een communicatieteam van vier personen. Na de start werden digitalisering en techniek ook belangrijk en is hier capaciteit op gezet. Later is ook een coprojectleider benoemd. Er was één bestuurlijk en één ambtelijk opdrachtgever gedurende het hele traject. De projectleider had echter ook rechtstreekse lijnen met de verschillende vakgedeputeerden.</p>	<p>Gewerkt is met een duoprojectleiderschap; goede samenwerking in zo'n groot project en soms inzet van een good en een bad cop. Je hebt een stevige projectleider nodig die het gevecht aan durft te gaan en de sparringpartner is van de bestuurders en buitenwereld. De verdere organisatie bestond uit en coördinatiegroep met vertegenwoordigers uit alle beleidsafdelingen, team digitalisering en team verordening. Verder natuurlijk in tweede ring alle medewerkers die meeschreven aan de visie en pov. 1 bestuurlijk en 1 ambtelijk opdrachtgever.</p> <p>Na oplevering overgedragen aan nieuwe projectleider voor volgende fase (beheer en actualiseren).</p>	<p>De projectorganisatie bestaat uit een programmteam Omgevingswet en Omgevingsvisie. Aan het hoofd van het programmteam staat één programmamanager en daaronder vallen vier projectleiders Omgevingsvisie; Omgevingsverordening, digitalisering en werkprocessen. Er is één ambtelijke en één bestuurlijke opdrachtgever. Daarnaast is er een thematrekkeroverleg ingesteld.</p>	<p>De projectorganisatie bestaat uit een kernteam van 8 personen en een projectteam van 16 personen met vertegenwoordigers vanuit de verschillende beleidsdomeinen, MRA en Hollands Kroon. Het kernteam bestaat uit twee projectleiders, een hoofdontwerper, een hoofdredacteur, een ondersteuner en communicatie adviseurs.</p>	<p>De projectorganisatie bestond uit een klein team bestaande uit twee projectleiders, een teamlid op digitalisering en een teamlid op inhoud. Daarnaast was er een klankbordgroep van 6 leden vanuit verschillende disciplines die bijstuurde op inhoud. Voor verkrijgen van de teksten is m.b.v. formats om input gevraagd. Uiteindelijk heeft een schrijfteam bestaande uit 4 personen de Omgevingsvisie aan elkaar geschreven. Er was één opdrachtgever en één ambassadeur vanuit economie en vestigingsklimaat.</p>	<p>De projectorganisatie bestaat uit een miniteampje van drie personen dat zich richt op het proces: 1 projectleider, 1 beleidsadviseur en 1 projectsecretaris. De inhoud komt vanuit de verschillende beleidsdomeinen. Waarschijnlijk wordt er op een later moment ook nog een begeleidingsgroep ingericht.</p>

BIJLAGE 1: BENCHMARK LEERERVARINGEN PROVINCIES MET OMGEVINGSVISIES EN -VERORDENINGEN

	Gelderland	Groningen	Noord-Brabant	Noord-Holland	Overijssel	Zuid-Holland
Organisatie						
Daagvlak organisatie	Aan het (centrale) programmamanagement belang en urgentie Omgevingsvisie voorgelegd. Daar is ook de verantwoordelijkheid gelegd om goede mensen met tijd te leveren.	Medewerkers op de werkvloer en managers zijn geregeld bij elkaar geroepen. Belang was bij iedereen bekend, Omgevingsvisie is een politiek zeer belangrijk stuk. Er is veel gevraagd van medewerkers. Daar stond tegenover dat tussentijdse mijlpalen zijn gevierd.	Het meekrijgen van de interne organisatie is een grotere uitdaging dan het betrekken van de externe omgeving en het bestuur. Wij proberen veel van ons te laten horen, o.a. via nieuwsbrieven, prijsvragen en inloopbijeenkomsten.	De personen in de projectgroep hebben ook een ambassadeursfunctie voor de Omgevingsvisie richting hun eigen organisaties.	Via afspraken in het concern management team voor elkaar gekregen dat 80 mensen geheel of gedeeltelijk met de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening aan de slag zijn (gegaan).	Afstemming met de interne organisatie is van groot belang, zodat geen verwachtingen naar buiten worden gewekt die niet waar kunnen worden gemaakt.
Budget	€ 750.000,-	-	Paar ton.	€ 1.065.000,-	Structureel is er 100.000,- per jaar beschikbaar. Elk jaar wordt er een "APK" uitgevoerd. "De Omgevingsvisie is altijd klaar, maar nooit af".	Op dit moment is er €200.000 procesgeld per jaar beschikbaar. Tot 2018 is € 6 miljoen beschikbaar voor implementatie Omgevingswet.
MER	Sturen op kwaliteit staat centraal in de Omgevingsvisie. De ladder voor duurzame verstedelijking is uitgangspunt. In een enkel geval geldt restrictief beleid. Met de Commissie m.e.r is besproken hoe de milieueffecten in beeld te brengen als je een flexibeler beleidsdocument hebt. Er is uiteindelijk een "milieugeweten" opgesteld. Vanuit een adviesbureau is een milieudeskundige toegevoegd aan het kernteam die steeds de interface van een onderwerp met milieu in kaart heeft gebracht.	Alles in de Omgevingsvisie dat tot een project-MER kan leiden, is in de plan-MER meegenomen. De m.e.r.-coördinator is vanaf het begin meegenomen. Wij hebben dit klein kunnen houden omdat deze Omgevingsvisie ruimtelijk maar beperkt nieuwe ontwikkelingen mogelijk maakt. NB. Op veel onderwerpen hebben we afgeschaald: geen zoekgebied meer glastuinbouw, zoekgebieden bedrijventerrein geschrapt etc.	De aanbestedingsprocedure voor de MER loopt. Ambitie is om de MER op een vernieuwende manier aan te vliegen. Ideaalitair was de Notitie Reikwijdte en Detailniveau in het startdocument meegenomen. Dat is helaas niet gelukt.	Een Plan-MER is verplicht als de Omgevingsvisie dient als kader voor de toekenning van toekomstige vergunningen voor MER- (beoordeling)plichtige projecten of als voor de visie een passende beoordeling in het kader van de Wet natuurbescherming moet worden gemaakt. Ook wanneer een Plan-MER niet van toepassing is, is het mogelijk om voor de Omgevingsvisie of onderdelen daarvan een effectrapportage op te stellen.	I.p.v. een traditionele plan-MER is gekozen voor het opstellen van een Leefomgevingskwaiteit-effectrapportage (LOK-ER). Dit was ingegeven vanuit de gedachte dat wanneer je een Omgevingsvisie opstelt je ook naar de effecten voor de leefomgeving moet kijken. De Commissie m.e.r. heeft gedurende het opstellingsproces van de LOK-ER advies uitgebracht (i.p.v. achteraf). Dat klinkt mooier dan hoe het gegaan is. De Commissie m.e.r. bestond toch uit hardcore milieudeskundigen. Het ingeschakelde adviesbureau was daarvoor gevoelig. Daardoor viel de vernieuwing achteraf tegen.	Er is nog geen keuze gemaakt of de milieueffecten per module in beeld gebracht gaan worden of dat er een integrale plan-MER opgesteld gaat worden (ook omdat het beleid niet grootschalig op de schop gaat).
	Gelderland	Groningen	Noord-Brabant	Noord-Holland	Overijssel	Zuid-Holland

BIJLAGE 1: BENCHMARK LEERERVARINGEN PROVINCIES MET OMGEVINGSVISIES EN -VERORDENINGEN

Organisatie						
Digitalisering	Van begin af aan belangrijk alles objectgericht wordt benaderd voor beleid. Geldt dit voor heel Gelderland of voor een bepaald gebied? Schrijf alsof het voor een website is. Ga dan uitleggen.	Bits is het eindproduct, boekje is bijproduct. Objectgericht schrijven – schrijven alsof je het voor een website doet - is echt een ding geweest. Dit heeft geleid tot heldere teksten waarin voor een ieder duidelijk is wat wel / niet kan.	Voor digitalisering is een aparte projectgroep ingericht. De Omgevingsvisie loopt echter voorop.	Over de vormgeving van de interface tussen tekst en kaart heeft de provincie Noord-Holland nog weinig nagedacht; dit komt in een latere fase.	Belangrijk om objectgericht vanuit de kaart te gaan werken. Digitalisering is ontzettend veel werk. Begin er gelijktijdig mee. Uiteindelijk is de digitale versie van de Omgevingsvisie geldig.	Belangrijk om objectgericht vanuit de kaart te gaan werken. In digitalisering liggen belangrijke kansen voor het verbeteren van de communicatie met de omgeving. Het kost wel veel tijd en inzet.
Do's en don'ts	<ul style="list-style-type: none"> • Stop mensen met aanvullende kwaliteiten in kernteam. • Duo projectleiderschap heeft goed gewerkt. • Van begin af aan belangrijk dat alles objectgericht wordt benaderd voor beleid. • Leg de verantwoordelijkheid voor het leveren van capaciteit en inhoud bij de programma's. • Snel escaleren richting bestuur; maak spanning bespreekbaar. • Zorg voor goede schakel met digitalisering en techniek. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cursus objectgericht schrijven is een absolute aanrader om alle schrijvers heen te laten gaan. • Begin op tijd met het opstellen van een objectenboom. Als je daar goed op stuurt, dan wordt je Omgevingsvisie logischer. • Hanteer een wortel (mijlpalen vieren) en een stok (sturen op deadlines) en roep medewerkers op de werkvloer en managers geregeld bij elkaar. • Betrek de m.e.r.-coördinator in een vroegtijdig stadium. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stel een programmamanager aan die niet zozeer van de inhoud is maar van het proces en die stuurt op het behalen van mijlpalen. • Je moet er een topteam opzetten om het voor elkaar te boksen. • Inhoud moet van de kennisdomeinen zelf komen. Dat gaat niet vanzelf. De Omgevingsvisie wordt al snel beschouwd als iets van de projectorganisatie. • Zet een communicatiestijl neer en houdt daaraan vast. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zorg voor een goede balans tussen aandacht die je aan buiten en binnen geeft. Als je te veel richt op buiten, dan kun je binnen kwijtraken. • Zorg dat degenen die voor invulling van randvoorwaarden kunnen zorgen (zoals management) goed zijn aangehaakt en kunnen faciliteren. • Regel een eigen projectruimte het liefst op een plek waar iedereen langskomt. • Aan het participeren in een projectteam door vertegenwoordigers van buiten zit ook een kwetsbare kant. Ben je projectteamlid of ben je vertegenwoordiger van de organisatie die je vertegenwoordigt? 	<ul style="list-style-type: none"> • Zorg dat je een opdrachtgever heb die enthousiast is. • Werk met duoprojectleiderschap. • Maak er iets leuks van. Het is een megaklus. Regel dat mensen die eraan werken ervoor kunnen gaan. • Vier mijlpalen die worden bereikt. • Soms moet je streng zijn op deadlines of zaken waar je niets mee kunt. • Geen participatie op onderwerpen die beleidsneutraal doorwerken: hier is eerder al participatie op mogelijk geweest. • T.a.v. digitalisering: ga alles op tijd testen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zorg dat provinciesecretaris en directeuren goed zijn aangehaakt en je ze in de meewerkstand hebt zitten. • Richt je aandacht vooral op de collega's op de werkvloer. Je hebt hen nodig om je te voeden met inhoud. • Durf het neer te zetten als (cultuur)verandertraject.